

draagt iedere voorstelling van Cassiers' handsporen van dat vreemde onaangepaste, eenzame en geïsoleerde personage. Kaspar is de geheimzinnige jongen die in 1828 op de markt van Nürnberg opdook. Het kreupele en stomme wezen had de eerste zestien jaren van zijn leven in eenzaamheid doorgebracht. Kaspar werd een veelbesproken onderzoeksobject. Enkele jaren later werd hij in mysterieuze omstandigheden om het leven gebracht. Handke toont een Kaspar die door het leren van taal

koombare geweld van de taal, de betekenis, het begrijpen en interpreteren. Maar het is ook het verhaal van wat buiten de taal ligt, het verhaal van een oorspronkelijke woordeloze verwondering. En precies hetzelfde kan over Proust gezegd worden: de verloren tijd houdt zich op aan de overkant van de taal, in de onwillekeurige herinnering: de smaak van een madeleinekoekje, drie bomen in de verte op een rij, het struikelen over een steen. In *Proust 1: De kant van Swann* wordt de hoofdfiguur

(Volker Schlöndorff, Raoul Ruiz, Chantal Akerman), maar de beelden van het niet verfilmde scenario van Harold Pinter (en dus geen beelden in eigenlijke zin, maar woorden die tot beelden moesten leiden). Pinter herwerkte zijn *The Proust Screenplay* (1977) tot een theatertekst die in 2000 onder de titel *Remembrance* door het Royal National Theatre in Londen werd opgevoerd. Maar theatertekst noch opvoering konden Guy Cassiers boeien. Het filmscenario daarentegen zou een belang-

rijke rol spelen in de scripten van *Proust 1: De kant van Swann* en *Proust 2: De kant van Albertine*, maar daarover later meer. Op welk moment Proust voor het eerst opdook in de gesprekken met Guy Cassiers herinner ik me niet meer precies, maar er moet een verband geweest zijn met het essay *De verzegelde tijd* van de Russische cineast Andrei Tarkovsky. Tarkovsky schrijft daar: 'De toeschouwer gaat naar de bioscoop om in de leemtes van zijn persoonlijke ervaring te voorzien. Hij probeert het geestelijke vacuüm op te vullen dat door zijn rusteloosheid, zijn contactarmoede en gebrek aan geestelijke ontwikkeling is ontstaan. Hij is op zoek naar de "verloren tijd". Proust verdedigt een soortgelijke stelling, wanneer hij zegt: 'Het werk van de schrijver is niets anders dan een soort optisch instrument dat hij de lezer aanbiedt om hem toe te laten op te merken wat hij, zonder het boek, misschien niet in zichzelf had gezien.' 'De verloren tijd' staat voor een tekort aan 'ervaring' dat door wat we 'kunst' noemen enigszins aangevuld of bijgesteld kan worden. Tarkovsky speelde ook een rol bij de voorstelling die later *Lava Lounge*

(2002) zou worden. Cassiers vroeg Oscar van den Boogaard of hij een theatertekst wilde schrijven gebaseerd op Tarkovsky's film *Stalker*. Van den Boogaard besloot uiteindelijk zijn eigen verhaal te schrijven, maar de atmosfeer en de scenografie van de voorstelling (een decor van Peter Missotten) dragen duidelijk de sporen van het desolate, onder water gelopen, spirituele en verinnerlijkte landschap uit Tarkovsky's film. Het samenspel van tekst, belichting, uitvergroete live beelden, muziek en tekstprojectie creëerden in *Lava Lounge* een ruimte

Proust 1: De kant van Swann GUY CASSIERS/RO THEATER FOTO PAN SOK

een toegang vindt tot de werkelijkheid, maar tegelijk ook een 'ik' opgelegd krijgt. 'Schon mit meinem ersten Satz bin ich in die Falle gegangen', zegt Kaspar aan het einde van Handkes stuk. Marcel Proust heeft die 'val' in de taal scherp gevoeld. Vandaar de eindeloos lange zinnen, de voortdurende bijstellingen, de duizenden nuances tot de uitputting van de taal toe. *Kaspar* is het verhaal van de socialisering, van de individualisering, van de noodzakelijke inpassing in het maatschappelijke systeem. *Kaspar* is het verhaal van het onont-

ontdubbeld in twee personages: de jonge, nog ongearticuleerde Marcel en de verteller Proust, die zijn meesterschap over de taal ten top heeft gevoerd. Op die manier wordt de onmondigheid van Kaspar opnieuw geïntroduceerd in de overweldigende literaire mondigheid van Proust.

Vanuit dit perspectief is het niet onbelangrijk op te merken dat het beelden waren die Guy Cassiers tot bij Proust brachten. Niet de beelden van de bestaande Proustverfilmingen